

Asimilační schopnost branců k vojenské službě.

I. Ú v o d.

Brancova schopnost přizpůsobit se požadavkům vojenské služby je sociologicko-psychologický jev, který dosud i ve světové vojenské literatuře je velmi málo prozkoumán. Přes to však zasluhuje zvláštní pozornosti, ježto na této asimilační schopnosti závisí z velkého dílu i pozdější kvalita vycvičeného vojáka. Zvláště při krátké presenční vojenské službě anebo, hlavně, při zkráceném vojenském výcviku, který by nutně nastal při výcviku záloh ve válce, nabývá schopnost snadného včlenění do branné organisace přední důležitosti. Z téhož důvodu zasluhuje tento jev, aby byl hlouběji studován.

S hlediska nároků, které klade vojenská povinnost na brance, nutno rozlišovati trojí asimilační schopnost, a to: a) schopnost přizpůsobit se hmotným poměrům, které přináší vojenská služba, jako způsob stravování, ubytování, tělesná námaha, odolnost proti vlivům povětrnosti a p., b) schopnost přizpůsobit se vojenské kázni, vojenské životosprávě, přesnosti a hbitosti výkonů a p. a c) způsobnost hlubšího pochopení vojenských

věcí a schopnost dosáhnout vyšší dokonalosti ve vojenském výcviku, resp. schopnost velitelská.

Předním rozhodujícím činitelem vzhledem k tomuto rozdělení asimilačních schopností, nehledě k některým výjimkám podmíněným zvláštními vrozenými vlastnostmi, je způsob života a občanského povolání brancova. Třídy nižší, zvyklé obtížné fyzické práci při nízké životní úrovni, jako drobní zemědělci, zvláště z málo úrodných krajín, zemědělští, tovární, pomocní dělníci a někteří řemeslníci, zvykají vojenské službě snadno v pojetí asimilace ve smyslu hmotném, tíže však přivykají vojenské přesnosti a kázni. Příslušníci středních a vyšších tříd (někteří řemeslníci, obchodníci, studenti, příslušníci svobodných povolání a veřejných služeb) naopak tíže nesou jednoduché hmotné zaopatření, které skýtá vojenský život, přizpůsobují se však lépe vojenskému pořádku a jsou schopni snadněji dosáhnout určité vyšší dokonalosti ve výcviku a stát se veliteli.

I jinak můžeme pozorovat velmi mnoho vlivů, které snižují nebo zvyšují asimilační schopnost nováčků příslých do nových sociálních poměrů, jež působí vojenská služba:

II. Všeobecné podmínky snadné nebo obtížné asimilace.

Jako hlavní specifické příčiny snadné a obtížné asimilační schopnosti možno uvést:

Druh práce a vztah k zaměstnavateli:

Snadno přivykají nováčci, kteří povahou svého povolání zvykli častému střídání pobytu a kteří byli v námezdním poměru. Nové prostředí jim nečiní nesnázi, ježto uvykli změně působiště a závislost na zaměstnavateli jim usnadňuje přivyknutí vojenské kázni, ježto mají více životních zkušeností a praktického smyslu. Pobyt mezi cizími lidmi je vychovává k samostatnosti, nebojácnosti a podnikavosti. Po této stránce působí usnadňujícím vlivem zvyklost práci ve větších závodech a vůbec ve větších kolektivech.

Příznivě působí i návyk práci ve volné přírodě, zvláště vzhledem k odolnosti proti změnám povětrnostním. Po této stránce jsou ve výhodě zemědělci, lesní zaměstnanci a p. Příslušníci povolání, kde nezáleží tak na přesnosti a pečlivosti v provádění různých úkonů, přizpůsobují se těžko vojenské kázni a pořádku. Tento důsledek povolání se projevuje dosti citelně zvláště v počátcích vojenské služby. Jsou to zvláště zemědělci, nádeníci a některé druhy řemesl, jako tesaři, zedníci, betonáři, dlaždiči a p. Rovněž těžko přivykají vojenskému pořádku příslušníci zaměstnání, kde sice je přesnost důležitým požadavkem, kde však je usuální drobná neukázněnost, menší svědomitost a obcházení různých předpisů, jako řidiči motorových vozidel, automontéři a p.

Závažný účinek na přizpůsobivou schopnost má fakt, byl-li bránc v občanském povolání samostatným podnikatelem, ať v průmyslovém anebo zemědělském podniku. Na jeho vojenské a zvláště velitelské schopnosti to má nájisto dobrý vliv. Samostatný podnikatel má obvyklejší širší rozhled, větší životní zkušenost, zná dosah rizika podnikání, dovede ekonomičtěji hospodařit s hodnotami i vojenskými, dané úkoly pojímá vážněji, dovede jednat s podřízenými, dávat účelné rozkazy a má organizační smysl. Ale jestliže ví, že jeho podnik není za jeho nepřítomnosti řádně spravován, je stravován neklidem, nemůže se dokonale soustředit pro vojenskou službu, snaží se využít různých výhod (dovolené, dovolení přes večerku, propust-

ky), aby alespoň dohlédl na svůj závod. Pochopitelně se snaží vši mocí, aby byl zařazen do náhradní zálohy, a hledá i jiné cesty, aby mu vojenská služba byla zkrácena.

Blahodárně působí, jestliže se nováček dostane na vojně k zaměstnání podobnému jeho povolání (elektrotechnik ke spojovací četě, zemědělec k jezdeckému, pekař do DPS. atd.), naopak neobyčejně těžko se smíruje s vojenským životem, kdo se dostane na místo neodpovídající vůbec jeho zájmům a sklonům, na př. kdo má vrozenou bázeň před koňmi a je zařazen k jízdní zbraní.

Poměry na trhu práce (nezaměstnanost).

Doba mimořádné nezaměstnanosti a hospodářská tíseň působí na asimilační schopnost branců ve smyslu kladném i záporném. Branci, kteří trpěli delší dobu nezaměstnaností, váží si neobyčejně vojenského života, ježto je zbavil starostí o uhájení živobytí, a s chutí se mu podrobují. Projevovalo se to dříve i předčasným nástupem dobrovolníků. O všech dobrovolnících to však nelze říci, ježto ne všichni vstupují dobrovolně do vojenské služby z nedostatku prostředků k výživě nebo z důvodů ideových (záliba vo vojenském životě, vlastenectví atd.), ale často, jak zvláště u motorizovaných zbraní bylo zjištěno, ze sklonu k dobrodružnému životu nebo na nátlak rodičů, kteří si s nimi nevěděli rady pro jejich lehkomyšlný život.

S nechtí však přicházejí do vojenské služby branci, kteří měli výhodné místo, ježto se obávají, že o ně odchodem na vojnu přijdou, a jistota, že si po návratu do občanského života opatří stejně výhodné, je za nynějších poměrů na pracovním trhu nepatrná. Podobně se projevuje nálada před odchodem z činné služby. Ti, kteří mají místo zajištěno, s radostí očekávají návrat do občanského života, ale ti, kteří vědí, že je čeká jen podpora nezaměstnaných, jsou stísněni a někteří mravně slaběji založení jedinci se dopouštějí i trestných činů, aby si trestem prodloužili zaopatření na státní útraty.

Geografické poměry místa původu.

Značně těžko se přizpůsobují branci příslší z odloučených horských a zalesněných krajů, kteří neměli příležitost pobytu mimo úzký okruh své vesnice a nejbližšího okolí, zvláště branci z Valašska, Slovenska, Podkarpatské Rusi. Není to však specifická nižší asimilační schopnost výhradně k vojenské službě, ale vůbec k životu v cizím prostředí za nezvyklých životních poměrů. U tohoto druhu branců propuká i záдумčivost, samotářství, nostalgie, která v krajních případech končí někdy i zběhnutím. To jsou ovšem extrémní případy. Větším dílem se venkované přizpůsobují dobře, pořádku a kázni se podrobují snadno, námahu a prostě životní podmínky, které skýtá vojenský život, snášíjí velmi lehko; často jsou na vojně v příznivějších životních poměrech, než byli v životě občanském. Naproti tomu nováček z velkého města a z průmyslových středisk tíže přivýká jistému omezení osobní svobody, jako předpisům o večerce, opuštění kasáren a p., které jsou nezbytné pro potřeby záměrného vojenského kolektivního spoluzití, zvláště v malé posádce cítí se úplně vytrženi z dosavadního způsobu života. Venkované naopak si zhusta velmi váží toho, že mohou sloužiti ve velkém městě, které jim skýtá dosud neznámé zážitky a požitky.

Hmotné poměry, z nichž branec vyšel.

Čím výhodnější materiální poměry, z nichž branec vyšel, tím obtížnější je mu přizpůsobit se vojenské službě. Jsou ovšem výjimky u někte-

rych sportovců, ale většina branců ze zámožných tříd, i když se hojně zabývají sportem, nelibě nese prostý způsob vojenského života, spojeného s přesně řízenou životosprávou, zvláště u pěchoty. Tato skupina s oblibou vyhledává zařazení do určitých zbraní a zvláště služeb, které jsou považovány za méně namáhavé, nebo alespoň na místa spojená s určitými výhodami, když už není možno vůbec se vyhnouti vojenské službě.

Rodinné poměry brancovy.

Těžko nesou přechod do vojenského života branci, kteří vyrostli v úzkém kruhu rodinném, zvláště pak z takových rodin, kde byla o děti přemrštěná péče, kde byly rozmazlovány, což platí téměř obecně o jedináčcích z rodin jen poněkud lépe situovaných. Zchoulostivělost je vůbec překážkou snadného přizpůsobení a ztěžují je i soustrastné dopisy rodičů a známých, kteří často brance litují, a zásilkami různých potravin, šatstva a zbytečných toaletních potřeb se ho snaží povzbudit v jeho „krutém osudu“.

Podobně jako u samostatných podnikatelů, kteří mají obavy o svůj závod, projevuje se nesnadné přizpůsobení i u branců ženatých, zvláště u těch, kteří zanechali svou manželku nebo rodinu bez zajištěné existence.

Erotické vlivy, láska, zvláště je-li nebezpečí rozchodu, působí rovněž k vyvolání duševního neklidu a k těžkému splynutí s novým prostředím, v němž postižený vidí příčinu svých citových útrap.

Členství v tělovýchovných a sportovních organizacích.

Členství v tělovýchovných spolcích usnadňuje nováčkům překonat potíže prvního vojenského výcviku a tím přispívá i k snadnějšímu přivyknutí vojenskému životu. Tělovýchovné spolky (alespoň směrů státoporných) připravují také mravně své členy na vojenskou službu, takže ji vykonávají s větší chutí, pochopením její důležitosti, a vojenské kázni se lépe přizpůsobují, ježto uvykli již spolkové kázni. Po této stránce zvláště vynikají členové střeleckých organizací. Naopak těžce snášejí přechod do vojenského života nováčci, kteří se nevěnovali sportu a tělovýchově, a zvláště ti, jejichž povolání je neotužilo (jemná řemesla, studenti, úředníci atd.).

Vojenská mravní předvýchova.

Těžko se přizpůsobují nováčci, jimž různými agitačními hesly byla vštěpována nechuť k vojenské službě, i kdyby jinak měli nejlepší předpoklady pro snadnou asimilaci. To se hlavně týká příslušníků politických směrů, jejichž programem je hlásání třídní nenávisti. Neméně ovšem působí i protistátní smýšlení příslušníků některých menšinových národností. Působí však i drobné informace, získané od starších druhů, a představy jimi vyvolané. Vysloužilí vojáci obyčejně skresleně vypravují o vojenském životě, zveličují jeho namáhavost, tvrdost kázně a trestů a nováček pak přichází s pocitem bázně, která teprve poněmhu mizí, když se přesvědčuje, že zprávy, jichž se mu dostalo o vojenském životě, byly přepjaté. Po této stránce jsou ve výhodě nováčci, pocházející z vojenských posádek, kteří mohli sami nahlédnout do podrobností vojenského života. Blahodárně ovšem působí, přišel-li nováček s dobře vypěstovaným vlasteneckým citem ať už školní, rodinnou nebo spolkovou výchovou. Tento cit jej povznáší a usnadňuje mu překonání prvních potíží vojenského výcviku.

Letora a intelligence.

Vrozené povahové vlastnosti mají nemalý podíl na stupni přizpůsobivosti. Melancholik a samotář tíže zvyká nežli cholerik a sanguinik nebo jedinec společenský, veselý a družný.

Co se týká stupně inteligence, možno říci, že oba extrémy působí k obtížnému přivyknutí. Těžko se asimilují jedinci nadprůměrné inteligence, zvláště nejsou-li v prostředí vojínů stejné nebo podobné inteligence (školy na výchovu důstojníků v záloze), a negramotní rovněž těžce snášejí přechod do prostředí, kde je od nich vzhledem k jejich rozumovým schopnostem požadováno příliš mnoho. Neznalost služebního jazyka skličuje a zvláště důrazně působí, je-li jedinec osamocen v prostředí cizí národnosti.

III. Asimilační schopnost jednotlivých společenských tříd.

Řemeslníci a živnostníci.

Všeobecně možno říci, že se tato třída nováčků přizpůsobuje kvalitativně velmi dobře, a to jak po stránce tělesné námahy, tak i k ostatním požadavkům vojenské služby, jako kázni, pořádku, přesnosti výkonů a schopnosti dosáhnout určité vyšší dokonalosti výcviku. Kvantita schopnosti asimilační závisí ovšem do značné míry na druhu řemesla nebo živnosti nováčkovy. Rozdělíme-li řemesla a živnosti na tři odvětví, a to: a) obory, kde převládá těžší manuální práce spojená s pohybem (na př. kováři, truhláři, tesaři, zedníci, řezníci, strojníci), b) obory jemnějších řemesel a živností, která vyžadují pohyb (holič, pekař, elektrotechnik, instalatér, cukrář, kuchař a p.), a c) obory, které nevyžadují ani těžšího fyzického výkonu ani pohybu (sazeč, zlatník, knihař, krejčí, obuvník a p.), pozorujeme, že příslušníci řemesel uvedených pod a) přivykají snadno vojenskému životu po stránce materiální, ostatní dva druhy [b) a c)] smiřují se zase snadněji s intelektuálními požadavky vojenské služby. Z těch má také značná část schopnosti velitelské.

Většinu příslušníků této třídy napomáhá k snadné asimilaci zvyk styku s lidmi, zvyk časté změny pobytu, skromné nároky na hmotné zaopatření při značné fyzické námaze, zvyk práci ve skupinách pod dozorem dílovedoucího, mistra atd., čímž je u nich vypěstován smysl pro kázeň a povinnost. Značná inteligence a zájem o novoty jim dovoluje, že brzy najdou zálibu ve vojenských věcech, s nimiž se při výcviku setkávají. Se zvláštní zálibou se věnují svému dosavadnímu povolání a snaží se ve způsobu řemesla přizpůsobeného potřebám vojenským nalézt i svoje zdokonalení (mechanici, fotografové, řidiči motorových vozidel, podkováři a p.).

Zemědělci.

Asimilační proces zemědělců je značně složitý. Povaha jejich práce a způsob života přináší jisté kladné i záporné předpoklady pro splnění s vojenským prostředím.

Povolání zemědělské je především charakterisováno připoutaností k půdě a k rodině. Zemědělci tudíž většinou nejsou zvyklí časté změně pobytu. Proto hlavně u nich se dostavuje stesk po domově, a to zvláště u těch, kteří byli určeni do vzdálených posádek a jejichž životní zkušenosti a rozhled je vzhledem k nižšímu vzdělání a původu z odloučených krajů nižší.

Zemědělec není zvyklý práci ve velkých kolektivech — jeho práce je většinou individuální, proto nevyhledává společnost, hromadné ubytování tíže nese než ostatní třídy, zato však se necítí osamocen při individuálních výkonech vojenské služby, jako je úloha patrače, strážného a p.

Povaha zemědělské práce vyžaduje více vytrvalosti než rychlosti, proto zemědělcům zprvu dělají potíže cviky, vyžadující hbitost, přesnost

a obratnost. Jimi se unaví brzy, kdežto i dlouhodobé namáhavé výkony provádějí hravě a bez únavy.

Stálý ruch v kasárnách, rychlý spád denního života je zprvu zaráží a trvá delší dobu, než mu uvyknou. Zvláště pro zemědělské dělníky je přechod do vojenského života přechodem k vyšší životní úrovni; přijímají jej sice s povděkem, ale s jistými potížemi.

Avšak samostatní rolníci nebo ti, na nichž ležela tíha obdělávánírodných polí, pociťují určitý neklid v době hlavních polních prací a velmi se v myšlenkách zabývají domovem, zvláště není-li možné, aby dostali zemědělskou dovolenou přesně v době, kdy se jí dožadují.

Konservativnost, nedůvěra k novým věcem sice jim nedovoluje rychlou asimilaci, jakmile však zvyknou vojenské přesnosti a řádu, jsou vytrvalější a spolehlivější ve výkonu služby než většina ostatních společenských tříd, nejeví však většinou touhu stát se poddůstojníky.

Nedělá jim však vůbec potíží uvyknout hmotným poměrům vojenské služby. Tělesná námaha jim nedělá žádných potíží, strava v mnohých případech je vydatnější, než jaké byli zvyklí doma, pobyt ve volné přírodě za všech povětrnostních podmínek je nijak nepřekvapuje. Zvláště brzy se cítí v svém živlu, slouží-li u jízdních zbraní. (Dokončení přístě.)

Vojenství u nás a v cizině.

Ph. Dr. F. Kurfürst:

Letecké desanty.*)

Desantem rozuměla se až dosud operace válečného loďstva a vojsk pozemních, jejímž účelem bylo vysazení vlastních pozemních sil na nepřátelském pobřeží. Takový desant provedli na př. Spojenci roku 1915 v Dardanelách. To je desant námořní. Mohou být i jiné desanty, jako náš odvážný desant na jezeře Bajkalském roku 1918, a dokonce i desanty říční na širokých vodních tocích. Netušený rozvoj letectva dovoluje, že, jak dále ukážeme, můžeme mluvit i o desantu leteckém.

*) Slova desant je tu užito pro jeho stručnost a proto, že se hodí pro všechny druhy této operace — ať jde o vysazení z lodí na pobřeží nebo o vysazení z letadel. Užití výrazu „vyložení vojska“ není dobře možno, ježto je to výraz příliš široký a neurčitý. „Vysazení vojska“ je sice termín přílehavější a je ho místy v článku užito, ale doslovně to znamená jen jeden způsob leteckého desantu, t. j. vysazení vojsk z přistálých letadel. Z těchto důvodů a pro stručnost dána zatím přednost termínu desant, kterého dosud užívali Rusové, přizpůsobivše francouzský a anglický termín odvozený od descendre, t. j. sestoupiti. Termínu „debarkace“ může být použito jen o skutečném vysazení vojska z lodí a tu ovšem nám stačí naše české „vysazení z lodí“. — Ve chvíli, kdy už článek dáván do tisku, dovidáme se, že pro desant je navrhováno jednak „snůška“ nebo „snáška“, jednak „výsadka“ i „výsádka“; o obou posledních platí totéž, co řečeno výše o „vysazení“ vojsk, a to v míře ještě zvýšené, neboť Rusové užívají termínu „výsadka“ skutečně jen k označení vysazení vojsk z přistálých letadel. Co se týče pojmenování „snůška“ nebo „snáška“, mají oba termíny též tu přednost, že jsou stručné a že není třeba přidávat k nim přidavné jméno jako u jiných navrhovaných termínů; není třeba říkat letecká snůška nebo snáška, stačí samo substantivum. Pozn. autora.

K označení „vysazení vojsk a p. z letounů“ se hodí slovo výsadek („výsadka“ ani „výsadka“ není správně tvořeno, musilo by být „výsádka“). Doporučujeme, aby se takovým podnikům, jako byly ony „desanty“ u Kyjeva, říkalo letecký výsadek (množ čís. „výsady“). Je to slovo správně tvořené a tvarem se blíží slovu, jehož užívá náš vojenský spojenec. Jde jen o to, zvyknout mu. Pozn. red.